

ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора

Мельник Вікторії Іванівни

на дисертаційну роботу **Бабиної Ольги Миколаївни** на тему:

«Інноваційно-інвестиційна діяльність у розвитку альтернативних джерел енергії», подану на здобуття наукового ступеня

кандидата економічних наук

за спеціальністю 08.00.03 - економіка та управління національним господарством

Детальне вивчення дисертаційної роботи, змісту автореферату та наукових праць Бабиної Ольги Миколаївни дозволило представити ґрунтовну характеристику основних результатів дисертаційного дослідження.

Актуальність теми дисертаційної роботи

Рівень розвитку аграрного сектора економіки та інноваційність його виробничої системи впливає на економічне зростання держави, визначає її продовольчу безпеку та позицію на світовому ринку сільськогосподарської продукції. Наслідком активізації розвитку інноваційної діяльності в аграрному секторі є створення умов для новітнього покоління сільськогосподарського виробництва та становлення ефективної аграрної економіки.

Подальший розвиток сфери аграрного виробництва залежить від залученого до виробничого процесу ресурсного потенціалу та його ефективного використання з дотриманням вимог щодо збереження біоекономічної складової галузі та раціонального природокористування. Це, в свою чергу, вимагає запровадження системних дій з енерго- та ресурсозбереження, залучення альтернативних джерел енергії й потребує розгляду як комплексна проблема, вирішення якої залежить від цілеспрямованої інноваційної, інвестиційної, податкової, соціальної та екологічної політики. Проблема енерго- і ресурсозбереження є пріоритетною в агровиробництві та ставить перед сучасною наукою завдання пошуку шляхів зниження витрат матеріально-технічних та енергетичних ресурсів.

Актуальність дисертації Бабиної О.М. зумовлена потребою поглиблення теоретико-методичних положень та розробки науково-практичних рекомендацій, спрямованих на активізацію інноваційно-інвестиційної діяльності у розвитку альтернативних джерел енергії.

Зв'язок дисертації з науковими програмами, планами, темами

Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень Вінницького національного аграрного університету за темами: «Маркетингове управління розробленням інноваційної продукції олійно-жирового підкомплексу України» (номер державної реєстрації 0118U004781, 2018-2020 рр.), де автором висвітлені перспективи виробництва та використання біопалива як фактор впливу на розвиток економіки та аграрного сектору; «Дослідження енергоефективності та екологічності біодизельного палива виробленого з різної рослинної сировини при його використанні в роботі двигунів внутрішнього згорання» (номер державної реєстрації 0118U001424, 2018-2019 рр.), де автором висвітлено роль біоенергетики у розвитку аграрного сектору України; «Розробка системи контролю С - вуглецю і N - азоту та їх вплив на роботу біогазових установок, працюючих на багатоконпонентній сировині» (номер державної реєстрації 0118U100523, 2018-2020 рр.), де автором висвітлено перспективи вирощування енергетичних культур, як фактор впливу на розвиток економіки, біоенергетики та аграрного сектору України; «Створення технології виробництва біогазу шляхом оптимізації складу біологічної суміші на основі відходів тваринництва та рослинних компонентів» (номер державної реєстрації 0118U100527, 2018-2020 рр.), де автором економічно обґрунтовано доцільність та перспективність виробництва біогазу з відходів тваринництва та рослинних компонентів.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність

Наукові положення, висновки і рекомендації дисертаційної роботи достатньо обґрунтовані, достовірні та випливають із результатів дослідження, базуються на застосуванні як загальнонаукових методів дослідження - аналізу, синтезу, порівняння, індукції, дедукції, так і спеціальних: аналізу фактологічної та емпіричної інформації - для дослідження світового досвіду інноваційно-інвестиційного розвитку альтернативної енергетики та розробки пропозицій з його імплементації, окреслення напрямів удосконалення інноваційної та інвестиційної діяльності в Україні для розвитку альтернативних джерел енергії; порівняльно- ретроспективного аналізу та абстрагування - для визначення домінантних тенденцій та особливостей, притаманних інноваційно-інвестиційній активності у розвитку альтернативних джерел енергії, а також оцінки інвестиційних можливостей підприємництва з позицій розвитку інноваційної діяльності у виробництві альтернативних джерел енергії; ситуаційний метод

- для формування механізму забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності у розвитку альтернативних джерел енергії; прогнозування, математичного моделювання та прийняття рішень в умовах невизначеності - для розробки моделі розвитку альтернативних джерел енергії в Україні; економіко-статистичний - для оцінки стану інноваційного та інвестиційного розвитку національної економіки, а також ресурсного потенціалу альтернативних джерел енергії; табличний та графічний - для наочного зображення статистичного матеріалу і схематичного подання теоретичних та практичних положень дослідження.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження Бабиної О.М. також підтверджується апробацією на науково-практичних конференціях та повнотою використаної інформації. Дисертаційну роботу позитивно характеризує системність підходу, логічна послідовність і аналіз причинно-наслідкових зв'язків, що дозволило вирішити означені завдання дослідження.

Наукова новизна дисертаційного дослідження

У дисертації розкрито та доповнено теоретичні основи інноваційно-інвестиційної діяльності у розвитку альтернативних джерел енергії (С. 19-35); визначено та систематизовано фактори впливу на розвиток альтернативної енергетики (С.35-59); обґрунтовано шляхи імплементації світового досвіду інноваційно-інвестиційної діяльності для розвитку альтернативних джерел енергії в Україні (С.59-76).

Автором визначено домінантні тенденції інноваційно-інвестиційної діяльності у розвитку альтернативних джерел енергії (С.93-110); здійснено аналіз інвестиційних можливостей підприємництва з позицій розвитку інноваційної діяльності у виробництві альтернативних джерел енергії (С.110-143); обґрунтовано методичні підходи до оцінки ефективності розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності у виробництві альтернативних джерел енергії (С.143-167).

У дисертації обґрунтовано концептуальні засади удосконалення інноваційно-інвестиційної діяльності для розвитку виробництва енергії з альтернативних джерел (С.183-199); здійснено моделювання розвитку альтернативних джерел енергії в Україні (С.199-217); удосконалено механізм забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності у розвитку альтернативних джерел енергії (С.217-228).

Основний науковий здобуток поданої на розгляд дисертаційної роботи, полягає у вирішенні науково-практичного завдання щодо обґрунтування теоретичних засад і визначення напрямів інноваційно-інвестиційної діяльності у розвитку альтернативних джерел енергії, а саме:

- удосконалено модель розвитку альтернативних джерел енергії із застосуванням двох різних специфікацій моделі панельних даних, що дозволило врахувати як неоднорідність даних по об'єктах спостереження, так і за періодами часу, використання якої направлено на прогнозування розвитку альтернативних джерел енергії в розрізі областей України;

- запропоновано методичний підхід до оцінки ефективності розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності у виробництві альтернативних джерел енергії, що здійснюється за окремими показниками інноваційної та інвестиційної діяльності, передбачає використання ще трьох груп показників (використання потенціалу виробництва енергії з альтернативних джерел фінансових показників результативності; показників соціальної ефективності);

- запропоновано та обґрунтовано методичний підхід до рейтингування регіонів України за потенціалом для інвестиційно-інноваційної діяльності у сфері альтернативної енергетики, що, на відміну від існуючих підходів, передбачає встановлення зведеного рейтингу регіону, що базується на часткових показниках потенціалу з подальшим групуванням регіонів;

- обґрунтовано систему факторів інноваційно-інвестиційної діяльності у розвитку альтернативних джерел енергії, в якій, на відміну від існуючих підходів, сформовано п'ять основних груп та визначено групу факторів, що мають домінуючий вплив на процеси забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності у розвитку альтернативних джерел енергії;

- розроблено концептуальні засади інноваційно-інвестиційної діяльності для розвитку альтернативних джерел енергії, що, на відміну від існуючих підходів, базуються на поєднанні засадничих принципів сучасних концепцій та обґрунтовують вектор екоцентричної трансформації національної економіки та енергетичної політики України;

- удосконалено механізм розвитку альтернативних джерел енергії України, що на відміну від існуючого, містить новітні, диференційовані за ресурсною та видовою ознаками, а також кінцевими набувачами вигід від його імплементації, інструменти інноваційного та інвестиційного розвитку альтернативної енергетики в Україні;

- розвинено теоретичні засади інноваційно-інвестиційної діяльності у сфері альтернативної енергетики, шляхом доповнення понятійно-категорійного апарату з поглибленням і розширенням змісту таких дефініцій, як: «інвестиційна діяльність»; «інновація»; «інноваційна діяльність»; підходи до визначення сутності поняття «інноваційно-інвестиційна діяльність у розвитку альтернативних джерел енергії»;

- наукове обґрунтування імплементації передового світового досвіду розвитку альтернативних джерел енергії в Україні, що, на відміну від існуючих підходів, враховує фактичний стан інноваційної та інвестиційної діяльності в Україні, відповідність встановлених та фактичних індикаторів виконання Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність, та базується на стратегічній перспективі до 2050 року;

- наукові підходи до прогнозування розвитку альтернативної енергетики на середньострокову та довгострокову перспективу на основі встановлених домінуючих тенденцій інноваційно-інвестиційної діяльності у розвитку альтернативних джерел енергії, що полягають у суттєвій диверсифікації паливного забезпечення, зростанні залежності енергетичного сектору як від технологічних нововведень, так і від торгово-політичних рішень учасників енергетичного ринку; формуванні нових міжгалузевих зв'язків, зростанні інвестиційної привабливості та інноваційності, та обсягів виробництва альтернативної енергії.

Достовірність положень і висновків, сформульованих у дисертації, підкріплюється посиланнями на відповідні інформаційні джерела - наукові видання, законодавчі та нормативно-правові акти, офіційні дані, а елементи наукової новизни і результати дослідження, винесені на захист, підтверджують відповідність висновків і результатів дисертації вимогам МОН України щодо вагомості їхньої новизни та достовірності.

**Практична значимість дослідження для науки і практики,
впровадження наукових результатів, напрями їх подальшого
використання**

Наукові положення та рекомендації, отримані за результатами дослідження у вигляді практичних пропозицій і методичних рекомендацій впроваджені в практичну діяльність Департаменту регіонального розвитку Черкаської обласної державної адміністрації (довідка № 489/04-01-10 від 18.06.2020 р.), Департаменту агропромислового розвитку, екології та природних ресурсів Вінницької обласної державної адміністрації (довідка № 04-01-27/4314 від 22.06.2020 р.), ТОВ «Органік-Д» (довідка № 60 від 22.06.2020 р.). Результати за темою дисертації використовуються також у навчальному процесі Вінницького національного аграрного університету при викладанні дисциплін «Біопалива: Ефективність виробництва та споживання в АПК України», «Менеджмент ефективності виробництва та споживання біомас і біопалива», «Організація і економіка використання біоресурсів» (довідка № 01.1-60-455 від 10.03.2020р.).

Повнота викладу наукових положень, висновків та рекомендацій в опублікованих працях

За темою дисертаційної роботи Бабиної Ольги Миколаївни опублікувала 13 наукових працях, з яких 8 статей - у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, 2 публікації - у періодичних наукових виданнях інших держав, 5-у матеріалах конференцій.

Автореферат відповідає змісту дисертації, в публікаціях досить повно викладені і відображені основні положення і результати дослідження.

Основні положення дисертації та елементи наукової новизни з достатньою повнотою відображені у представлених наукових публікаціях. Вимоги МОН України щодо мінімальної кількості наукових публікацій, що відображають основні результати дисертації, дотримано. Апробація на наукових конференціях є достатньою.

Крім того, до позитивних моментів дисертації слід віднести велику кількість опрацьованого в процесі роботи матеріалу. Зміст дисертації вказує на глибоке вивчення автором різноманітних джерел, пов'язаних з питаннями інноваційно-інвестиційної діяльності у розвитку альтернативних джерел енергії.

Оцінка мови і стилю дисертації, відповідність дисертації визначеній спеціальності та вимогам МОН України

Дисертація є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею. Усі результати дослідження, що містяться в дисертації та виносяться на захист, отримані і сформульовані ним особисто. Робота написана діловою українською мовою, без істотних лексичних і граматичних помилок. Матеріал подано у логічній послідовності, що забезпечує доступність його сприйняття.

Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст дисертації становить 204 сторінки комп'ютерного тексту. Робота містить 30 таблиць, 50 рисунків, 10 додатків викладених на 29 сторінках. Список використаних джерел налічує 293 найменування.

Текст дисертації оформлений згідно ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання», за структурою відповідає вимогам МОН України від 12.01.2017 р. Список використаних джерел оформлений згідно з вимогами ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

За своїм фахом спрямуванням дисертація відповідає переліку напрямів дослідження спеціальності 08.00.03 - економіка та управління національним господарством. Автореферат повністю відображає основні положення, висновки і рекомендації дослідження та є ідентичним з результатами дисертаційної роботи.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи

Дисертаційні дослідження виконано на достатньому високому рівні, але в той же час є зауваження і дискусійні положення:

1. Не піддаючи сумнівам думки автора, що завдяки сучасному біогазовому комплексу вирішується низка важливих економічних та екологічних завдань (Таблиця 1.5 «Переваги використання альтернативних джерел енергії»), вважаємо, у даному контексті за доцільне виділення та структурне представлення у таблиці групи соціальних ефектів використання альтернативних джерел енергії щодо створення нових робочих місць та розвитку місцевої економіки.

2. Розглядаючи світовий досвід розвитку енергетичних ресурсів та їх інвестиційно-інноваційне забезпечення слід було б виділити досвід та місце України у світовому біоенергетичному розвитку (п.1.3. дисертації «Інноваційно-інвестиційні напрями розвитку альтернативних джерел енергії: світовий досвід»).

3. При здійсненні аналізу інвестиційних можливостей підприємництва з позицій розвитку інноваційної діяльності у виробництві енергії (п.2.2) доцільно було б обґрунтувати перспективні джерела залучення інвестиційних ресурсів для реалізації проектів з енергоефективності та альтернативної енергетики.

4. Досить слушно автор пропонує та обґрунтовує у п.2.3 «Оцінка ефективності розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності у виробництві альтернативних джерел енергії» систему показників для оцінки ефективності розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності у виробництві альтернативних джерел енергії, що дало змогу здійснити всесторонню оцінку ефективності відповідно до сучасних суспільних вимог. При цьому, робота значно виграла б якщо автором було здійснено оцінку ефективності у розрізі окремих галузей національного господарського комплексу.

5. Уточнення потребує механізм обґрунтування вектора екоцентричної трансформації національної економіки на засадах поєднання сучасних концепцій (сталого розвитку, сталого споживання та виробництва, циркулярної економіки; блакитної економіки; соціальної економіки; екологічно чистого виробництва та ефективного використання ресурсів).

Разом з тим, наявність вказаних нами дискусійних положень та зауважень не впливає на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальний висновок

Отримані в процесі дослідження наукові результати характеризуються новизною та мають практичну цінність. У результаті виконаної роботи отримало нове вирішення науково-прикладне завдання щодо вдосконалення інноваційно-інвестиційної діяльності у розвитку альтернативних джерел енергії. Дисертація «Інноваційно-інвестиційна діяльність у розвитку альтернативних джерел енергії» є завершеною науково-дослідною працею, яка за своїм змістом і якістю відповідає вимогам до дисертаційних робіт економічного профілю, а саме вимогам п. 9, 11 та 12 діючого «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 (зі змінами). Це дає можливість зробити висновок, що її автор – Бабина Ольга Миколаївна заслуговує присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
заступник директора з наукової роботи,
професор кафедри економіки,
обліку та оподаткування

Вінницького навчально-наукового
інституту економіки

Західноукраїнського національного
університету

В.І. Мельник

